

1944, september 4. [Banská Bystrica.] — Situačná zpráva veliteľa 1. čs. armády pplk. J. Goliana o sile nepriateľa na jednotlivých úsekoch povstaleckého frontu s naliehavou žiadosťou o poskytnutie pomoci najneskoršie v priebehu týždňa.

Prísne tajné.

Vec: Výklad k situácii

Podľa zvláštneho rozdeľovníka.¹

Proti jednotkám stredného Slovenska sústreďuje nepriateľ silné jednotky pechoty s ťažkými zbraňami a delostrelectvom, tankmi a letectvom, a to takto:

- v priestore Žilina má pluk pechoty s del. oddielom (15 cm kanóny), 30—50 tankov stredného a ťažkého typu,
- v priestore Trenčín—Bánovce—Topoľčany v sile 1—2 pluky pechoty s ťažkými zbraňami, asi 30 tankov,
- v priestore Trstená—Námestovo v sile 1 práporu pechoty s ťažkými zbraňami a tankmi,
- v priestore Poprad—Telgárt v sile asi 2 plukov pechoty s delostrelectvom a tankmi,
- v priestore Zlaté Moravce v sile 1 prápor pechoty s tankmi.

Sú to jednotky ostrieľané už v bojoch. Proti nim stoja slovenské jednotky nedostatočne vybavené ťažkými, protitankovými zbraňami bez letectva a bez tankov.

Preto prosím naliehave, aby sľubovaná pomoc okamžite bola dirigovaná do úseku stredného Slovenska, nakoľko podľa situácie sa s jednotkami stredného Slovenska nebudeme môcť držať viac ako jeden týždeň. Nateraz je toto územie v našich rukách a československá armáda s Rudou armádou môže si tu zaistiť výbornú základňu pre ďalšie operácie.

V prípade, že sľúbená pomoc najpozdnejšie do týždňa nepríde, táto operačná základňa bude stratená a jednotky Rudej armády a československej armády ju budú musieť znovu dobýjať.

Dostane: Podľa zvláštneho rozdeľovníka.

Veliteľ²
československej armády na Slovensku
pplk. gšt. Ján Golian
pplk. G.

VHA Praha. DO, Slovenské povstání, kart. 103. Přílohy k vojnovému denníku 4. 9. 1944. Originál. Strojopis. — Číslo: 25010 Taj./3. oddel. 1944.

tadlem. Formální jeho ustanovení navrhuji provésti teprve až bude na Slovensku. Projednání jeho odletu potrvá několik dní." (VHA Praha, SSSR, Čs. voj. mise v SSSR, 3/3/1/c. Tiež Západ I, HV Londýn, 9/4.)

Viestovo menovanie oznámil Ingr 7. 9. 1944 Golianovi: „Gama: Gen. Viest byl ustanoven velitelem I. armády, která zahrnuje všechna vojska operující na Slovensku. Přiletí ihned, jakmile dostane k dispozici letoun, což si vyžádá několik dní. Na žádost Moskvy bude ustanovení gen. Viesta publikováno až po jeho příchodu na Slovensko. Proto toto sdělení považujte za důvěrnou informaci." (SÚA Praha, PMR-L, sign. Slov. nár. rada, opis.)

¹ Rozdeľovník v spisoch chýba, nie je preto možné naisto určiť, komu bol situačný výklad určený. Podľa obsahu je pravdepodobné, že hlavným adresátom boli čs. vojenské kruhy v Londýne.

² Pôvodná formulácia prvej časti podpisu „Z rozkazu: náčelník štábu" je rukopisom prečiarknutá a nadpísaná „veliteľ" Golianovým rukopisom, ktorý spis parafoval.